

ΜΕΤΡΙΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(MEDIOCRACY versus MERITOCRACY)

Γιάννης Ιωαννίδης

(Διευθυντής του Κέντρου Ερευνών Πρόληψης Ασθενειών
(Prevention Research Center) στο πανεπιστήμιο Stanford, ΗΠΑ)

Copyright: www.TEDxacademy.com - Publication at the Research Institute for European and American Studies (www.rieas.gr) on 6 October 2015.

Διακεκριμένος Έλληνας επιστήμονας ο οποίος διαπρέπει... στις ΗΠΑ παρουσίασε εκτενή ανάλυση για τον κίνδυνο που απειλεί την Ελλάδα για να εξαφανιστεί ως έθνος από την έλλειψη της αξιοκρατίας και την επιβολή (από ποιούς άραγε!) της μετριοκρατίας.

Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «μόνο στους κορυφαίους επιστήμονες (εν ζωή ή όχι), το ποσοστό των Ελλήνων πλησιάζει το 3%, που είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό δεδομένου ότι οι Έλληνες αποτελούν λιγότερο από το 0,2% του παγκόσμιου πληθυσμού. Από αυτούς τους Έλληνες του 3%, μόλις ένας στους επτά (14%) έζησε ή ζει στην Ελλάδα, ενώ όλοι οι άλλοι (86%) στο εξωτερικό».

Πρόκειται για μια συγκλονιστική καταμέτρηση που δείχνει ότι το καλύτερο ελληνικό δυναμικό διαρρέει στο εξωτερικό και προσφέρει τις υπηρεσίες του σε ξένα συμφέροντα, και η πατρίδα του δεν ωφελείται ουδέν από την ποιότητα του.

Ο κορυφαίος ερευνητής Γιάννης Ιωαννίδης, που είναι διευθυντής του Κέντρου Ερευνών Πρόληψης Ασθενειών (Prevention Research Center) στο πανεπιστήμιο Stanford και ταυτόχρονα καθηγητής Παθολογίας, Έρευνας και Πολιτικής Υγείας και Στατιστικής στο ίδιο πανεπιστήμιο, δίνει τον προσωπικό και συνήθως μοναχικό του αγώνα υπέρ της αξιοκρατίας και εναντίον της μετριοκρατίας, η οποία –όπως υποστηρίζει– στην περίπτωση της Ελλάδας μπορεί να μας εξαφανίσει ως χώρα μέσα στα επόμενα 50 χρόνια.

Σε αυτόν ακριβώς τον αγώνα επικεντρώθηκε ο ίδιος κατά την ομιλία του με τίτλο: «Mediocracy versus Meritocracy» στο TEDx academy που έλαε χώρα το περασμένο Σάββατο 26 Σεπτεμβρίου στο Μέγαρο Μουσικής, και κατέγραψε η Βάσω Μιχοπούλου.

«Θεωρώ ότι είναι πολύ λίγες οι ευκαιρίες που σου δίνονται για να επικοινωνήσεις με το κοινό και στις μέρες μας δεν δίνεται καν η δυνατότητα να βγει στην επιφάνεια κάποια τέτοια τοποθέτηση για την μετριοκρατία. Πιστεύω ότι ο επιστήμονας έχει υποχρέωση να τοποθετηθεί δημόσια εναντίον της, γιατί έχω την αίσθηση πως δεν υπάρχει σωστή πληροφόρηση του κοινού.

Το να αφήσεις τον κόσμο στο σκοτάδι νομίζω ότι είναι πολύ απαισιόδοξο και ηττοπαθές. Τώρα κατά πόσο μπορεί κάποιος να τον αλλάξει με μια ομιλία 15 λεπτών δεν είμαι και πολύ βέβαιος.

Γιάννης Ιωαννίδης: «Μπορεί σε 50 χρόνια να μην υπάρχει η Ελλάδα ως χώρα. Μπορεί όμως να ευαισθητοποιήσει κάποιους να ψάξουν κάτι περισσότερο ή να αμφισβητήσουν κάποια πράγματα που θεωρούν δεδομένα», λέει χαρακτηριστικά ο ίδιος, ο οποίος υποστηρίζει πως η μετριοκρατία μέσα σε μια κοινωνία επιφέρει ως φυσική εξέλιξη την καταστροφή.

Σύμφωνα με την απόψη του, οι ίδιοι οι μετριοκράτες επιζητούν κάποια στιγμή την καταστροφή, αφού γνωρίζουν μυχίως ότι, όντως στείροι ιδεών, δε μπορούν να κατακτήσουν μια θέση στην Ιστορία ως δημιουργοί και προσπαθούν να πάρουν μια θέση σε αυτήν τουλάχιστον ως καταστροφείς: «Νομίζω ότι αυτή είναι η αλήθεια και πρέπει να την λέμε και ας πληρώνουμε το τίμημα, την ποινή που επιφέρει η ομολογία της. Όμως είμαστε επιστήμονες και στην επιστήμη δεν υπάρχει ολόκληρη ή μισή ή σχεδόν αλήθεια. Υπάρχει αλήθεια και μόνο αυτήν μπορεί κάποιος να κνηγήσει και να υποστηρίξει. Το ίδιο ισχύει και για το κοινωνικό χώρο. Το να μην λέμε την αλήθεια και να μην την υπερασπιζόμαστε μας έχει στοιχίσει ήδη ακριβά. Μας έχει στοιχίσει ο συμβιβασμός, η συγκάλυψη, η παραδοχή κάποιων πραγμάτων τα οποία διστάζουμε να τα καταγγείλουμε δημόσια, αφού μέχρι τώρα δε βγήκε κανένας. Αυτό που διδάσκει η επιστήμη είναι η παρρησία, το θάρρος, η ειλικρίνεια και η εντιμότητα που πρέπει να έχει κάποιος, πρώτα ως προς τον εαυτό του και δευτερευόντως ως προς τους άλλους. Δεν έχεις ανοχή για ψέμα όταν ερευνάς την αλήθεια και όταν δυσκολεύεσαι τόσο πολύ να την ανακαλύψεις. Και όταν τη βρεις πρέπει να την τεκμηριώσεις, να τη μοιραστείς, να την εμφανίσεις, όσο και αν ενοχλείς, και να την εκθέσεις στη κριτική των άλλων. Πρέπει να είσαι ανοικτός στην κριτική», υποστηρίζει ο ίδιος. Ένας τολμηρός διανοητής και μετα-ερευνητής.

Δεν είναι τυχαίο που το 2010 το περιοδικό «The Atlantic» χαρακτήρισε τον καθηγητή Ιωαννίδη ως τον πλέον τολμηρό διανοητή-επιστήμονα (Brave thinker).

Ο Έλληνας ερευνητής θεωρείται κορυφαίος παγκοσμίως στο χώρο της μεθοδολογίας της έρευνας και ειδικότερα της συστηματικής αξιολόγησης της αξιοπιστίας ερευνητικών ευρημάτων και έχει αναδειχθεί 191⁰⁵ ανάμεσα σε 669 επιστήμονες υψηλού κύρους, όσον αφορά στην επιρροή της βάσης δεδομένων «Google Scholar Citations».

Το 2005 «τάραξε» τα νερά της επιστημονικής έρευνας παρουσιάζοντας τη μελέτη με θέμα «*Γιατί τα ευρήματα των περισσότερων δημοσιευμένων επιστημονικών ερευνών είναι αναληθή*», στην οποία κατέδειξε την πληθώρα ανυπόστατων ισχυρισμών και λανθασμένων στατιστικών στοιχείων που προκύπτουν από τις σύγχρονες έρευνες. Η μελέτη αυτή δημοσιεύτηκε τότε στην επιστημονική εφημερίδα PLoS Medicine και εξακολουθεί να είναι, μέχρι στιγμής, η πιο πολυδιαβασμένη (από περισσότερους από 1,5 εκατομμύρια αναγνώστες).

Ο ίδιος, επιδιώκοντας να πάει την έρευνα του ένα βήμα παραπέρα, εργάστηκε πάνω στην «μετα- έρευνα» και το 2014 ίδρυσε το –μοναδικό στον κόσμο- εργαστήριο METRICS στο Πανεπιστήμιο Stanford, το οποίο ασχολείται με τη βελτίωση των ερευνητικών μεθόδων και πρακτικών με τέτοιο τρόπο ώστε να οδηγηθούμε σε πιο αξιόπιστα ερευνητικά αποτελέσματα και σε μείωση των σφαλμάτων και των μεροληψιών. Η αναξιοκρατία και η έκπτωση αριστείας «πληγώνουν» την Ελλάδα.

Ο καθηγητής σε κάθε ευκαιρία στηλιτεύει την αναξιοκρατία και την έκπτωση αριστείας στην Ελλάδα, όμως πιστεύει πως η χώρα μας διαθέτει την ικανότητα να γίνει μία από τις πλέον ευημερούσες χώρες του κόσμου, αν αξιοποιήσει το ταλέντο και τις δεξιότητες σοβαρών επιστημόνων και αν εστιάσει αυστηρά στην αξιοκρατία και στην αριστεία.

«Η έλλειψη αριστείας είναι η κύρια αιτία που δεν μπορεί η χώρα μας να αξιοποιήσει τους ανθρώπους της και αυτή είναι μια κατάσταση που δυστυχώς ανατροφοδοτείται. Η έκπτωση της αριστείας δημιουργεί περισσότερη έλλειψη αριστείας.

Νομίζω ότι ζούμε σε εποχή σκοταδισμού. Έχουμε ακόμη δημοκρατίας δηλ. μπορούμε να ασκούμε τα δικαιώματά μας, αλλά παρατηρώ ότι οι επικρατούσες δομές εξακολουθούν να είναι ασφαλείς στη φαιλότητα τους και ίσως είναι και πολύ ενδιαφέρον το ότι καταφέρνει να υπάρχει ακόμη αυτή η δημοκρατία. Μοιάζει σχεδόν ειρωνικό. Σκοπός της δημοκρατίας είναι να αναδεικνύει την αριστεία, η οποία με τη σειρά της υπερασπίζεται τη δημοκρατία. Αν η δημοκρατία καταστρέψει την αριστεία, τότε ποιος θα την υπερασπιστεί; Ζούμε ίσως σε μια μορφή εικονικής, μιας άκυρης δημοκρατίας, όπου υπάρχουν τα δικαιώματα αλλά δεν υπάρχει ουσία. Έτσι ο κόσμος δεν αλλάζει, δεν πάει μπροστά, δεν εξελίσσεται, δεν βελτιώνεται και παραμένει σε τέλμα ανακυκλώνοντας την παθογένεια», υποστηρίζει ο Έλληνας επιστήμονας.

Σύμφωνα με έρευνα του, από τα περίπου 20 εκατομμύρια επιστήμονες που έχουν κάνει τουλάχιστον μια επιστημονική δημοσίευση, το 1% (περίπου 200.000) έχει ελληνικά ονόματα.

«Αν εστιάσει κάποιος μόνο στον κορυφαιούς επιστήμονες (εν ζωή ή όχι), το ποσοστό των Ελλήνων πλησιάζει το 3%, που είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό δεδομένου ότι οι Έλληνες αποτελούν λιγότερο από το 0,2% του παγκόσμιου πληθυσμού. Από αυτούς τους Έλληνες του 3%, μόλις ένας στους επτά (14%) έζησε ή ζει στην Ελλάδα, ενώ όλοι οι άλλοι (86%) στο εξωτερικό».

Πολλοί αναρωτιούνται γιατί οι Έλληνες επιστήμονες μεγαλουργούν στο εξωτερικό. Υπάρχει απάντηση. Καταρχήν το δείγμα είναι σαφώς επιλεγμένο. Δε διαφεύγει οποιοσδήποτε. Φεύγει αυτός που έχει και λίγο το δαίμονα μέσα του για να τον σπρώξει να «αποδράσει». Αυτοί που φεύγουν είναι λοιπόν μάλλον επιλεγμένοι, ανήσυχοι, με περισσότερα ενδιαφέροντα και όρεξη, με διάθεση να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες και να ξεκινήσουν από το μηδέν σε ένα περιβάλλον ξένο και εχθρικό πολλές φορές.

Ο άλλος παράγοντας είναι πως αν αυτός ο άνθρωπος βρεθεί στο κατάλληλο περιβάλλον, αν έχει όρεξη, αν διακρίνεται από δημιουργικότητα, αν θέλει να πετύχει κάτι παραπάνω και προτίθεται να δουλέψει από το πρωί ως το βράδυ, τότε έχει τα μέσα, την υποστήριξη, την αναγνώριση, τη χρηματοδότηση και άλλους έξυπνους

ανθρώπους γύρω του για να αλληλεπιδράσει, για να τον εμπνεύσουν και να τους εμπνεύσει, υπάρχει το υπόστρωμα για να ανθίσει αυτή η προσπάθεια του.

Αλλά και στην Ελλάδα μπορεί να γίνει αυτό από ό,τι λέει η προσωπική μου εμπειρία, αλλά είναι πολύ πιο δύσκολο. Όμως σήμερα ο παγκόσμιος ερευνητικός ιστός είναι μια ανοικτή κοινότητα, δεν υπάρχουν στεγανά, μπορεί να κάνει κανείς έρευνα από όποιο σημείο του πλανήτη βρίσκεται, μπορεί να συνεργαστεί με οποιονδήποτε, δεν είναι περιορισμένος».

Σημασία κατά τον καθηγητή έχει το αν η Ελλάδα μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες που θα την κάνουν ελκυστική για τους ανθρώπους που θέλουν να παραμείνουν ή να επιστρέψουν για ρεαλιστικούς και όχι για «ποιητικούς» λόγους.

«Εγώ θεωρώ ότι έμεινα στην Ελλάδα δέκα χρόνια (δίδαξε στην Ιατρική Σχολή Ιωαννίνων) για ποιητικούς λόγους και όχι για ρεαλιστικούς. Έβλεπα το χάος γύρω μου και εμπνεόμουν από αυτό να συνεχίσω αλλά αυτό είναι μια ψυχοπαθολογική κατάσταση. Δεν μπορείς να περιμένεις από το μέσο άνθρωπο να εμπνέεται από τις δυσκολίες και από το χάος.

Κάποιος που αποφασίζει να γυρίσει στα ελληνικά πανεπιστήμια, τις περισσότερες φορές αποφασίζει να διασχίσει την έρημο Γκόμπι. Αν εμπνέεται από αυτό (υπάρχουν πολλοί που εμπνέονται κι εγώ εμπνεόμουν από αυτό) διασχίζουν την έρημο Γκόμπι, βιώνουν μια εξαιρετικά πλούσια εμπειρία και την εκμεταλλεύονται με διάφορους τρόπους είτε επιστημονικά είτε γράφοντας ποίηση. Αλλά δε μπορώ να πω στο μέσο άνθρωπο πήγαινε να διασχίσεις την έρημο Γκόμπι. Πρέπει να είμαι ρεαλιστής μαζί του».

Ο καθηγητής δηλώνει πως λατρεύει την πατρίδα του και πως ουσιαστικά δεν την έχει εγκαταλείψει ποτέ, αφού η ψυχή του παραμένει εδώ.

«Στην Ελλάδα θα ήμουν διατεθειμένος να γυρίσω και σωματικά αν έβλεπα ότι η χώρα μου έχει όραμα αριστείας και είναι διατεθειμένη να απαντήσει σε προκλήσεις με έναν τρόπο καινούργιο, δυναμικό, διαφορετικό, καινοτόμο. Θα πήγαινα οπουδήποτε υπάρχει αυτό το περιβάλλον, ένα περιβάλλον όπου αμφισβητείς τον ίδιο σου τον εαυτό σου γιατί θέλεις να πετύχεις το ακόμη καλύτερο. Αυτό, δυστυχώς, δεν υπάρχει στην Ελλάδα. Υπάρχουν κάποιες νησίδες, κάποιοι άνθρωποι που προσπαθούν, απομονωμένοι, βαλλόμενοι πανταχόθεν, περιθωριοποιημένοι σε καθεστώς διωγμού ή σε μια κατάσταση μόνιμης εσωτερικής εξορίας, αλλά η επικρατούσα δυναμική δεν είναι δυναμική αριστείας, είναι ακριβώς το αντίθετο».

Η Ελλάδα χρειάζεται όραμα και όχι ηγέτες.

Ο κορυφαίος επιστήμονας έχει δηλώσει επανειλημμένα πως «δεν γνωρίζει σχεδόν τίποτα» χωρίς αυτό να αποτελεί απαραίτητα μια αντίφαση, αφού εξελικτικά δεν υπάρχει κάποιο όριο στη γνώση που ο ίδιος μπορεί να διακρίνει, δεν υπάρχει «ταβάνι», όπως συνηθίζεται να λέγεται.

«Αν σκεφτούμε τι ξέραμε 50 χρόνια πριν σε σχέση με αυτά που γνωρίζουμε σήμερα, δεν έχω λόγο, κατά αντιστοιχία να μη πιστεύω ότι αυτά τα δύο ή τρία ή πέντε πράγματα που ξέρω, σε πενήντα χρόνια από τώρα δεν θα είναι σχεδόν ένα τίποτε. Ελπίζω δηλαδή να είναι τίποτε. Το άσχημο θα είναι αν μετά από 50 χρόνια ξέρουμε τα ίδια ή και λιγότερα. Έχει συμβεί στη διαδρομή της Ιστορίας. Εύχομαι και ελπίζω να μη ξαναζήσουμε Μεσαίωνα», λέει χαρακτηριστικά και συμφωνεί με όσους υποστηρίζουν πως η Ελλάδα, αλλά και γενικότερα ολόκληρος ο κόσμος πάσχει από έλλειψη οράματος και ηγετών.

«Δεν περιμένω από κανέναν ηγέτη να σώσει την Ελλάδα ή την Ευρώπη ή ολόκληρο τον πλανήτη. Πιστεύω ότι οι εποχές των ηγετών έχουν ξεπεραστεί. Οι ηγέτες

ίσως χρειαζόντουσαν κάποτε για να οδηγήσουν στρατούς να πολεμήσουν στην Τροία. Στις μέρες μας πιστεύω μόνο σε, πολλούς σε αριθμό, έντιμους πολίτες επιστήμονες, σοβαρούς, γνώστες, καλά πληροφορημένους, ειδικούς που μπορούν να πουν με βεβαιότητα τι ξέρουμε και τι δε ξέρουμε. Δεν περιμένω από αυτούς που βγαίνουν στα κανάλια και στα μπαλκόνια να μας σώσουν. Περιμένω από ανθρώπους με ήπιο, σοβαρό και τεκμηριωμένο λόγο να δαμάσουν, να μεταφέρουν και να ερμηνεύσουν τη σωστή πληροφορία.

Μπορεί να ακούγεται λιγάκι ταπεινό αυτό, ίσως και βαρετό και μπορεί να σου πει κάποιος ότι θέλεις άλλον έναν τεχνοκράτη. Δε θέλω άλλον ένα τεχνοκράτη, θέλω πολλούς τεχνοκράτες, θέλω εκατομμύρια. Τότε μπορούμε να μιλάμε για μια άλλης μορφής κοινωνία όπου δεν θα υπάρχει όλη αυτή η παραπληροφόρηση και η αχρηστία που επικρατεί. Ίσως σε κάποιες κοινωνίες να μην πραγματοποιηθεί αυτό και να χαθούν, να σβήσουν. Σε άλλες ίσως να γίνει και να καταφέρουν να προχωρήσουν».

Ο καθηγητής Ιωαννίδης αποφεύγει να κάνει προβλέψεις για την Ελλάδα και δεν το διακινδυνεύει.

«Στις προβλέψεις μου έχω πέσει πάντα έξω, άρα δε θα διακινδυνεύσω άλλη μια, δεν θέλω να κάνω πρόβλεψη. Τα στοιχεία όπως έχουν είναι τραγικά. Παρόλα αυτά δε θέλω να χάνω την ελπίδα ότι μπορεί να προκύψει κάτι καλό. Κανένα επιστημονικό μοντέλο δε μπορεί να λειτουργήσει πλήρως όταν έχουμε να κάνουμε με κοινωνίες ανθρώπων.

Κρατάω την ελπίδα ότι η Ελλάδα δεν θα ανήκει σε αυτές τις κοινωνίες που θα σβήσουν, αλλά δεν μπορώ και να το αποκλείσω. Μπορεί σε 50 χρόνια να μην υπάρχει η Ελλάδα ως χώρα, είναι μια πιθανή εξέλιξη και θα έλεγα ότι είναι μια αρκετά πιθανή εξέλιξη. Μπορεί όμως και να σωθεί από κάποιον που δεν έχει γεννηθεί ακόμη ή από κάποιον που αυτή τη στιγμή σκέφτεται κάτι καινοτόμο. Άρα λοιπόν υπάρχει αυτό το στοιχείο της αβεβαιότητας.

Νομίζω ότι η ελληνική κοινωνία θα δώσει την ευκαιρία στον εαυτό της να πάρει το ρίσκο. Εδώ έδωσε την ευκαιρία σε τόσους αδαείς, σε τόσους μέτριους και άχρηστους που την εξουσιάζουν τόσα χρόνια, γιατί να μη δώσει την ευκαιρία σε πέντε, δέκα, εκτό ανθρώπους να πάρουν το ρίσκο και ίσως τελικά να είανι εκείνοι που θα καταφέρουν να τραβήκουν προς τα πάνω, ως σύνολο και όχι ως μονάδες».